
Managementsamenvatting Pilot Wajong Den Haag

Achtergrond en doel pilot

In Den Haag wordt al jarenlang gewerkt op basis van een sluitende aanpak voor jongeren, maar in het kader van het Actieprogramma Jeugdwerkloosheid, dat in 2004 en 2005 door de gemeente Den Haag is uitgevoerd, is vastgesteld, dat de kwalificatie "sluitend" niet volledig in overeenstemming is met de werkelijkheid. Op basis van interviews en het ketenoverleg, waarin o.a. scholen (VMBO en MBO), werkgevers, CWI, de gemeente Den Haag en UWV vertegenwoordigd zijn, is deze groep als "witte vlek" in de jongerenaanpak benoemd en is gesproken over mogelijke oplossingen.

In dezelfde periode kondigden zich veranderingen aan bij UWV. Landelijk werden de contouren geschetst van een te voeren klantgroepbeleid t.a.v. jonggehandicapten, waar (een deel van) deze groep jongeren onder valt. Genoemde "witte vlek" in de jongerenaanpak werd regionaal door UWV Haaglanden herkend. Met deelname aan deze pilot en de start van een Wajong-team per 1 februari 2005 heeft UWV Haaglanden besloten ook een bijdrage te leveren aan mogelijke oplossingen. Op basis daarvan is in overleg met UWV Nederland een projectplan opgesteld, waarvan de uitvoering is gefinancierd vanuit de landelijke "Verburggelden".

Doel van de per 1 juli 2006 beëindigde pilot was het vergroten van kansen op de arbeidsmarkt voor jongeren met een beperking, door vanuit de uitvoeringspraktijk een effectieve, klantgerichte en gezamenlijke methodiek te ontwikkelen, gericht op het eenduidig ("door dezelfde bril kijken") in beeld brengen van mogelijkheden en beperkingen. Kern van deze methodiek is de focus op:

- (terug) naar school of anders (regulier) werk in plaats van een Wajong- of bijstandsuitkering;
- gebruikmaken en benutten van aanwezige kennis en expertise van de doelgroep, de arbeidsmarkt en beschikbare instrumenten en voorzieningen.

Doelgroep

In het project is bewust gekozen voor leerlingen, die een (ZMOK-)school voor Praktijkonderwijs volgen. In aantal en in mogelijkheden gaat het daar ten opzichte van andere vormen van (speciaal) onderwijs, om de grootste groep jongeren met een zichtbare of niet-zichtbare beperking:

- die tijdens of na schoolverlaten in beeld komen bij UWV, gemeente, of CWI
- waar duurzame uitstroom naar betaalde arbeid in het vrije bedrijf voor gerealiseerd kan worden,
- waar instroom in de sociale werkvoorziening voorkomen kan worden,
- waar instroom in een (volledige) Wajong-uitkering voorkomen kan worden, al dan niet met de inzet van instrumenten als loondispensatie en/of jobcoaching.

Opzet van de pilot

Omdat in eerder stadium al commitment was uitgesproken door de ketenpartners, kon bij de start van de pilot direct in overleg met de partners een projectplan worden opgesteld. Daarin zijn de planning, werkzaamheden, op te leveren producten etc. op hoofdlijnen aangegeven.

Vervolgens is een analyse uitgevoerd van de bestaande situatie. Daarbij is door middel van deskresearch en interviews inzicht verkregen in sterktes en zwaktes bij de signalering, beoordeling, verwijzing en begeleiding van jongeren met een zichtbare of niet zichtbare beperking (met een mogelijk recht op Wajong) op hun weg van onderwijs naar de arbeidsmarkt. Gekeken is naar de huidige "looproutes" van deze groep jongeren.

De "routebenadering jonggehandicapten" is een verbijzondering van de routebenadering voor de aanpak van voortijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid, die eerder in opdracht van de ministeries van SZW en de Taskforce Jeugdwerkloosheid door Capgemini is ontwikkeld. Met de routenadering worden – met de jongere als vertrekpunt - systematisch knelpunten in de dienstverlening aan jongeren in kaart gebracht en gekoppeld aan passende oplossingen. In verband met de goede ervaringen in het land met deze aanpak is ook bij de pilot in Den Haag hiervoor gekozen, met verbijzondering naar en toespitsing op de doelgroep jongeren met een zichtbare of niet zichtbare beperking (met een mogelijk recht op Wajong), die deelnemen aan een (ZMOK-) school voor Praktijkonderwijs.

Na analyse van de bestaande situatie is het aanbod in kaart gebracht: welke instanties hebben welke instrumenten en voorzieningen in huis, om in te kunnen zetten na vaststelling van mogelijkheden en beperkingen van jongeren? Vervolgens is een plan opgesteld voor de uitvoeringsfase. Hierin is op basis van de uitgevoerde analyses nader uitgewerkt wat uitgangspunten zijn voor de te ontwikkelen concept methodiek, op welke plaats(en) de pilot plaats zou vinden, welke netwerkpartners actief zouden deelnemen aan de pilot, welke zaken er gemeten zouden worden en hoe de pilot (extern) zou worden geëvalueerd.

Na het opstellen van het uitvoeringsplan is samen met een werkgroep, bestaande uit een kerngroep met vertegenwoordigers van betrokken ketenpartners, een concept methodiek ontwikkeld. Deze is in de praktijk getest en op deze wijze doorontwikkeld, met ondersteuning van de Arbeidsdeskundige Jonggehandicapten van UWV. Omdat de ervaringen van de betrokken scholen en instanties tijdens de ontwikkel- en testfase positief waren, is – parallel aan deze fase - ook al door hen besloten om tot implementatie over te gaan. Dit gaf de gelegenheid om ook de eerste ervaringen met die implementatie te kunnen meenemen in deze rapportage.

Gedurende de gehele looptijd van het project is intensief samengewerkt met een klankbordgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken scholen en instanties die met grote betrokkenheid en inzet de basis hebben gelegd voor de totstandkoming van de methodiek:

- Ger Kruiswijk en Lineke Witteman van Johan de Witt scholengroep, Prisma College
- Vera de Vette van Hofstede Praktijkschool
- Marianne Tijn en Marium Hoogland van het Transvaal College
- Ernst Andree van UWV Den Haag
- Daan Schnur en Monique Borsboom van Werkkompas Jongerenteam
- Ron Spaans en Ronald Verwoerd van CWI

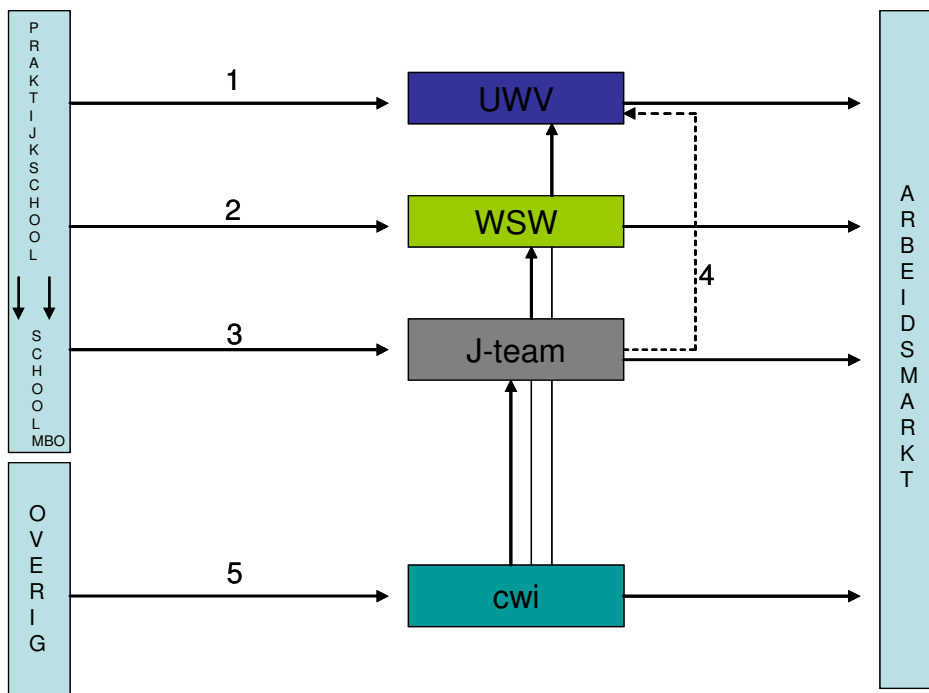
De evaluatie en de projectleiding zijn door onafhankelijke externe bureaus uitgevoerd, namelijk door Meccano (Hans Bosselaar) respectievelijk Capgemini (Susanne de Zwart en Henk Bakker).

Resultaten

De drie hoofdproducten van deze pilot laten zich kernachtig samenvatten in drie schema's.

Routebenadering jonggehandicapten

In het eerste schema is de eerdergenoemde Routebenadering Jonggehandicapten tot uitdrukking gebracht. In het kader van de analyse van de bestaande dienstverlening aan jonggehandicapten is per route in kaart gebracht wat goed gaat in Den Haag en wat verbetering behoeft.

In algemene zin blijken scholen het lastig te vinden om bij de moeilijkste leerlingen de juiste interventies vast te stellen en toe te passen. Bij lastige gevallen betekent dit in de praktijk, dat leerlingen als "hete aardappelen" vier of vijf jaar zo goed mogelijk worden begeleid, waarna het probleem wordt doorgeschoven naar een volgende instantie. Ook voor ontvangende partijen en werkgevers is het niet eenvoudig, om bij deze groep jongeren een beeld te krijgen van mogelijkheden en beperkingen. Veelal wordt vanuit eigen kennis en ervaring (opnieuw) beoordeeld, wat deze groep jongeren kan en wil en gaat in de overgang van school naar werk veel kennis van en ervaring met deze groep leerlingen verloren.

Er is daarnaast voor scholen onvoldoende sprake van een gemeenschappelijke focus op deze leerlingen: er wordt tussen scholen en instanties nog te veel gedacht in termen van "zij en wij", in plaats van te kiezen voor een gemeenschappelijke benadering vanuit de filosofie dat het gaat om gemeenschappelijke cliënten.

Uit de routeanalyse zijn vanuit deze bevindingen meerdere rode draden te destilleren. Vooral de visie op de doelgroep (hoe kijk je naar leerlingen, wat kunnen zij wel/niet op de arbeidsmarkt, wat is hun toekomstperspectief?) blijkt een heel belangrijk aandachtspunt te zijn in de verschillende routes. Daarnaast is een 'gemeenschappelijke bril' in ieder geval noodzakelijk om deze

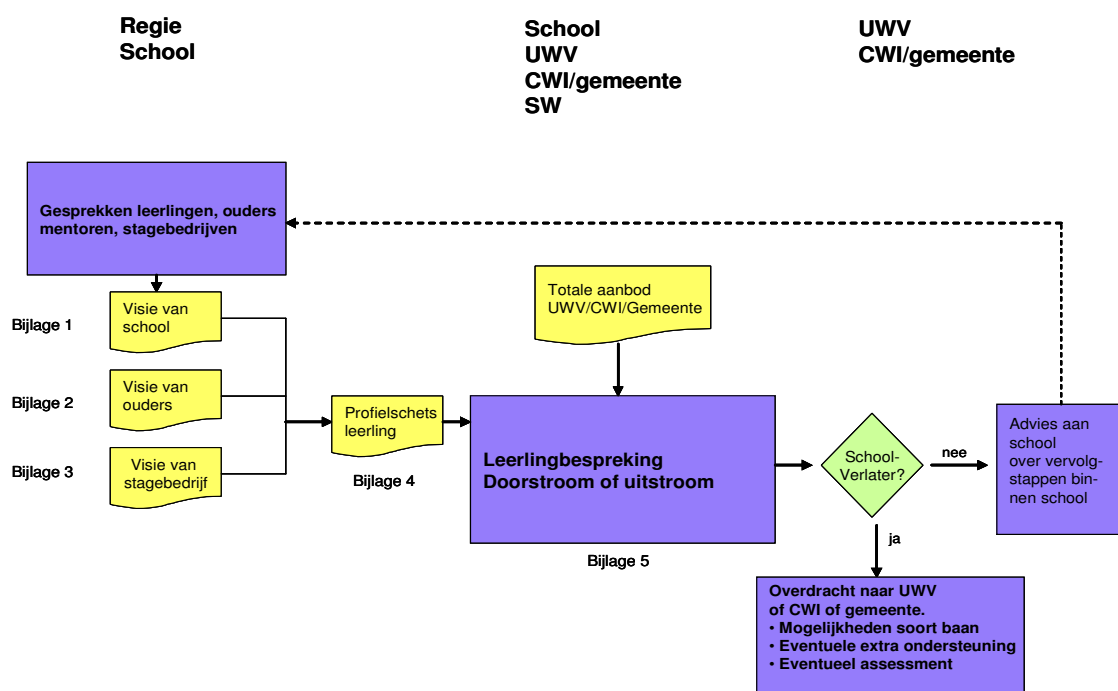
leerlingen/jongeren van school naar werk zo goed mogelijk te kunnen faciliteren. Een gemeenschappelijke bril helpt deze jongeren vanuit verschillend perspectief te bezien en is multidisciplinair van samenstelling. Door deze gemeenschappelijke bril spreken scholen en ketenpartners elkaars taal, worden mogelijkheden en beperkingen sneller herkend en naar de juiste route en de juiste instrumenten vertaald, waardoor voor deze jongeren de leerloopbaan en de loopbaan bij werkgevers sneller kan worden geïntegreerd en gefaciliteerd. De methodiek die als hulpmiddel hiervoor gebruikt kan worden, is in dit onderzoek nader uitgewerkt.

De methodiek lost niet alle aandachtspunten op die in de routebenadering naar voren zijn gekomen. Bijvoorbeeld het makkelijker kunnen inzetten van het aanbod van vooral UWV, gemeente en CWI wordt hiermee niet opgelost. Het goed in kaart krijgen van de vraag van deze jongeren wordt met de methodiek wél gefaciliteerd. De cliënt centraal stellen, kan stimuleren dat UWV, gemeente en CWI de inzet en financiering van de diverse trajecten ook flexibiliseren.

De methodiek

De uitkomsten van deze "nulmeting" zijn met de ketenpartners besproken en zijn vertaald in een aantal concrete verbeteracties, waarbij het met name ging om het ontwikkelen van de methodiek: "één bril", die door alle betrokken organisaties wordt gebruikt, om naar jongeren te kijken. Kern van deze methodiek is, dat in samenspraak tussen betrokken partijen een scherper en eenduidiger beeld van de jongere ontstaat, zodat in de overgang van school naar werk mogelijkheden en beperkingen beter en vaker worden gesignaleerd en aangegrepen (bijvoorbeeld via gerichte stages), om maatwerk aan de (uitstromende) leerling te kunnen leveren. De werkwijze van de methodiek wordt in het volgende schema weergegeven. De bijbehorende formulieren vind u in het bijlagenboek bij dit rapport.

Stroomschema werkwijze methodiek

De methodiek is erop gebaseerd dat verschillen en overeenkomsten in waarneming tussen twee of meerdere bronnen het beeld verscherpen op de jongeren en dat in een multidisciplinaire of interdisciplinaire bespreking deze verschillen en overeenkomsten worden gedeeld. De formulieren 'visie van de school', 'visie van de ouders' en 'visie van het stagebedrijf' zijn allemaal hulpmiddelen om de gesprekken tussen mentoren en docenten (visie van de school), school en ouders (visie van de ouders), stagebegeleider en leerbedrijf (visie van het stagebedrijf) te ondersteunen. Het nodigt partijen uit om concrete situaties te benoemen en te analyseren, waarmee verduidelijkt of geïllustreerd kan worden, wat iemand (niet) wil of (niet) kan. Specifiek voor de leerlingbespreking is een eerste draaiboek ontwikkeld, die in bijlage 5 is opgenomen.

In algemene zin is door de deelnemende organisaties in Den Haag vastgesteld, dat de methodiek als zodanig een grote toegevoegde waarde heeft. Niet alleen inhoudelijk (de "bril", als basis voor betere begeleiding en het zetten van de juiste stappen), maar ook als katalysator: een eenduidige, gezamenlijke werkwijze versterkt de samenwerking tussen organisaties die elkaar nodig hebben om aan jongeren met een zichtbare of niet zichtbare beperking zo goed mogelijke dienstverlening aan te bieden.

Wel is belangrijk daarbij aan te tekenen, dat de methodiek nog niet volledig uitontwikkeld is. Inhoudelijk is er relatief kort met de formulieren gewerkt. Het verzamelen en uitwisselen van informatie kan op sommige punten nog verder verbeterd worden en verdergaande digitalisering kan het interpreteren van gegevens vereenvoudigen en de efficiency vergroten. Ook wat betreft implementatie zijn in de scholen, bij UWV Haaglanden en bij het CWI/Jongerenteam de eerste stappen gezet, zodat we nog niet exact kunnen aangeven wat de effecten van het werken met deze methodiek zijn. Daarvoor is evaluatie op termijn van bijvoorbeeld een of twee jaar noodzakelijk.

Implementatie

Gelet op het voorgaande moeten de conclusies in deze rapportage worden gezien als voorlopige conclusies, die echter wel zodanig concreet en veelbelovend zijn dat betrokken partijen in Den Haag (zowel de scholen, als de "ontvangende" partijen) al zijn begonnen met structurele invoering van de nieuwe werkwijze. Zij hebben bij het testen en bij het zetten van de eerste stappen van de implementatie al voldoende toegevoegde waarde ervaren om hen te doen besluiten, er mee door te gaan. Ondanks de onderling bij aanvang aanwezige (forse) verschillen in werkwijze, zijn de hoofdstappen voor implementatie eenduidig.

De volgende stappen, die door de deelnemende scholen nog niet allemaal tijdens de pilotfase zijn doorlopen, zijn daarbij gedefinieerd:

1. Huidige situatie

- in kaart brengen van de huidige werkwijze van de scholen en de overdracht van leerlingen;
- in kaart brengen van de huidige informatiestromen (dossiers, gesprekken);
- in kaart brengen van de actoren (docenten, mentoren, stagebegeleiders etc.) die een beeld hebben van een leerling.

2. Gewenste situatie

- in kaart brengen van de toekomstige werkwijze;
- in kaart brengen van de toekomstige informatiestromen;
- beelden van actoren/informatie bij elkaar bundelen;
- implementatieplan.

3. Actieplan

- Wanneer op een school de huidige situatie afwijkt van de gewenste situatie, zijn (worden) op bovenstaande punten acties geformuleerd.

In onderstaand schema is een voorbeeld gegeven van mogelijke informatiebronnen binnen een school om te komen tot een beeld van het functioneren van leerlingen. Dit schema kan gebruikt worden om op school na te gaan, wie welke informatie verzamelt over de leerlingen en of deze informatie in de vervolgjaren wordt gebruikt om een (arbeidsmarkt)profiel van de leerlingen op te stellen.

Voorbeeld van mogelijke informatiebronnen en volgsysteem op school

De methodiek koppelt en bundelt deze informatiebronnen en plaatst met het invullen van de profielschets de bevindingen in (arbeidsmarkt)perspectief. Voor het invullen van deze profielschets zijn op de meeste scholen meerdere actoren aan zet. De methodiek brengt, in de meest ideale situatie vanaf het eerste jaar, zowel de opvatting van de school zelf, als van de ouders en het stagebedrijf bij elkaar, gedurende de doorstroom binnen de school. Daarmee wordt voorkomen dat de opvatting van één actor te veel gewicht krijgt bij het invullen van de profielschets.

De methodiek ondersteunt het verzamelen van informatie, die gerelateerd is aan (nog te ontwikkelen) arbeidsmarktcompetenties en helpt de voortgang te bewaken. Zo kan in de onderwijsperiode alvast gericht worden gewerkt aan deze arbeidsmarktcompetenties zodat bijvoorbeeld assessments en sollicitatietrainingen niet pas worden gedaan als de leerlingen de school verlaten. Hierdoor wordt het gat tussen onderwijs en arbeidsmarkt verkleind.

Een belangrijke conclusie na het zetten van de eerste stappen door de betrokken scholen was, dat implementatie van deze methodiek zodanig de kern van de bedrijfsvoering van scholen raakt, dat het daaruit voortvloeiende kwaliteitsverbeteringstraject veel breder is dan alleen het beter kijken wat een leerling kan, wil en nodig heeft. Het gaat onder meer ook om samenhang in aanpak en in informatiebronnen en ook om bijvoorbeeld competenties van docenten en stagebegeleiders. Het is de overtuiging van de deelnemende scholen, dat - wie kiest voor deze methodiek - kiest voor een belangrijk kwaliteitstraject. Over één à twee jaar, als de methodiek volledig zal zijn geïmplementeerd, is er echter pas echt goed zicht op de effecten.

Meerwaarde van de methodiek

Gebruikmaken van meerdere bronnen, die op verschillende niveaus op dezelfde onderdelen een visie vraagt op het functioneren/de ontwikkeling van de klant, ondersteunt het proces, om:

- patronen in verminderd functioneren, c.q. disfunctioneren te herkennen;
- te onderkennen op welke gebieden ondersteuning/begeleiding geboden moet worden;
- te bepalen wie verantwoordelijk is voor het (vervolg)traject, wanneer het aanvragen van een uitkering onontkoombaar is;
- te bepalen welke (reïntegratie)instrumenten ingezet moeten worden, om de kans op duurzame uitstroom naar betaald werk zo groot mogelijk te maken.

Met de methodiek wordt:

- een bijdrage geleverd aan een heldere verantwoordelijkheidsverdeling in de keten;
- een bijdrage geleverd aan de inzet van de juiste instrumenten en middelen;
- de kans vergroot op het bewandelen van de kortste route naar passend werk, of dagbesteding.

Zoals aangegeven, moet de methodiek voor een maximale opbrengst op onderdelen nog wel worden uitontwikkeld. Om een indruk van de omvang te geven: als de tweede helft van 2006 hiervoor wordt benut, zou implementatie in andere regio's vanaf bijvoorbeeld 1 januari 2007 denkbaar zijn.

Datum publicatie: Juli 2006

Auteurs:

Ernst Andree (UWV Haaglanden)

Hans Bosselaar (Meccano)

Susanne de Zwart (Capgemini)

Henk Bakker (Capgemini)